

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonae, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

Cap. XIV. Refertur & rejicitur quaedam interpolatio. Memoria defunctorum recitatis eorum nominibus. Cur Dionysius sola Diptycha mortuorum commemoret. Specialis ritus Mozarabum. Quare cum mortuis ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

„ His quoque te quaesumus sacrificiis nostris ita
 „ sanctificationem tuam infunde, quo ex his
 „ sumpturi nullo decidamus in crimine; sed
 „ sanctificati tuum mereamur adventum impavi-
 „ di sustinere. Dominica VI. post Pascha:
 „ Oramus ut haec libamina Spiritus tui sancti be-
 „ nedictione respergens, sumentium visceribus
 „ sanctificationem accomodes. Dominica I.
 „ post Pentecosten: „ Imposita haec altaribus tuis
 „ munera benedicere nobis & sanctificare digne
 „ ris. Nobis, inquit, id est pro nostra salute &
 „ sanctificatione. Et haec quidem vera & catholica
 „ expositio est, sed recentioribus non est visa suf-
 „ ficiens ad vindicandam Graecorum precationem
 „ ab omni nota & suspitione erroris: Ritus au-
 „ tem Mozarabicum in hoc convenire cum Graeco
 „ nemo haecenus observavit. Ideo nonnulli
 „ existimant, Graecos ab initio ea precatione
 „ utos ante consecrationem, in quo nunc est. Sed huic
 „ conjecturae obstant antiqui Codices M. SS. in quibus
 „ legitur eo ipso loco, in quo hodie reperitur. Omnes
 „ autem corruptos fuisse nefas est suspicari. Deinde
 „ eadem extat eodem loco in Liturgiis Jacobi,
 „ Marci, Clementis, & Basilii, paucis verbis ad-
 „ ditis vel immutatis, sensu tamen integro praemanente.
 „ Extat etiam in Liturgia Armeniorum, quae dum haec scribo,
 „ data est mihi examinanda à S. Congregatione de propaganda Fide
 „ in Latinum translata à Sacerdote illius nationis Basilio
 „ Barfisch. Verba eorum haec sunt. „ Adoramus,
 „ rogamus & perimus à te benefactor Deus,
 „ mitte in nos & in proposita haec munera con-
 „ sempiternum tuum & coessentialem S. Spiritum:
 „ Per quem panem hunc benedicens corpus verè facies
 „ Domini nostri & Redemptoris Jesu Christi: & dicitur
 „ ter. Et calicem hunc benedicens sanguinem certè facies
 „ Domini nostri & Redemptoris Jesu Christi: & dicitur
 „ ter. Alii ipsam sic intelligendam putant, ut respiciat
 „ non tempus quo profertur, sed quod consecrationem
 „ antecedit: ac si Sacerdos tanti mysterii sublimitate
 „ extra se raptus, suaeque memor fragilitatis, id quod
 „ jam factum ex fide credit, quasi efficiendum
 „ consideret, ac propterea ore, Fac panem hunc
 „ pretiosum corpus Christi tui: neque enim absurdum
 „ videtur, quod jam concessum est, ac si nondum
 „ concessum foret, iteratis precibus postulare. Alii
 „ dicunt corpus Christi duplex esse, verum quod
 „ ipsius verbis conficitur; & mysticum quod est
 „ Ecclesia, supra quod Sacerdos Spiritum sanctum
 „ jam facta

consecratione descendere precatur, ut participatione
 Sacramenti unum corpus Ecclesia cum Christo efficiatur.
 Alias aliorum explicationes omitto, ne actum agam.
 Tractant de hac controversia Bessarion Cardinalis
 lib. de Eucharistia. Goar ad Liturgiam Chrysostomi num.
 139. Allatius lib. 3. de perpetua utriusque Ecclesiae
 confessione cap. 15. Diffusilimè autem Petrus Arcudius
 lib. 3. suae concordiae cap. 27. & novim sequentibus.

CAPUT XIV.

Refertur & rejicitur quaedam interpolatio. Memoria defunctorum recitatis eorum nominibus. Cur Dionysius sola Diptycha mortuorum commemoret. Specialis ritus Mozarabum. Quare cum mortuis nomina simul Sanctorum recenseant. Quae ratione sacrificium oblatum pro Sanctis. De oratione Nobis quoque peccatoribus. Olim post eam benedictiones frugum & aliarum rerum fieri solebant. Omnes sacra & ecclesiastica functiones intra Missarum sollemnia. Finitis Canonis.

I. IN Missali Bibliothecae Vaticanae nu. 4770. Ante annos sexcentos scripto post orationem
Supplices rogamus, ante commemorationem defunctorum
 interponitur haec oratio. „ Omnipotens sempiternus Deus,
 „ dignare suscipere hanc oblationem & hoc sacrificium;
 „ quod ego peccator praesumo offerre in honorem Domini
 „ nostri Jesu Christi: in memoriam Incarnationis,
 „ Nativitatis, Resurrectionis, Ascensionis ejus;
 „ in honorem Beatae & gloriose semper Virginis
 „ Dei genitricis Mariae, sanctorumque omnium
 „ Angelorum, Archangelorum, Patriarcharum,
 „ Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum,
 „ & Virginum, & omnium Sanctorum tuorum,
 „ & eorum ad quorum honorem in isto altario
 „ reliquiae habentur, & cujus hodie festa celebrantur,
 „ & pro me misero peccatore, & pro omnibus
 „ meis parentibus, & pro omnibus benefactoribus
 „ meis. Ut & ipsi pro nobis intercedere dignentur
 „ in caelis, quorum memoriam facimus in terris.

Pex

„ Per Christum Dominum nostrum. Amen. Constat autem vel ex ipsius orationis textura, privata alicujus scriptoris licentia eam hic alieno loco inferam esse. In alio item Missali paris antiquitatis num. 4772. eodem loco sequens deprecatio scripta est, cujus meminit Durandus lib. 4. Rationalis c. 45. „ Memento mei quæso peccatoris, Domine Deus misericors, & miserere mei, licet hæc sancta indignè tibi sancte Pater, omnipotens, æterne Deus, meis pollutis manibus offerantur sacrificia, qui nec invocare sanctum ac venerabile nomen tuum dignus sum: sed quoniam in honorem & memoriam gloriosissimi & dilecti filii Domini nostri Jesu Christi tibi offeruntur, quæso Domine tibi placeant & sicut incensum in conspectu divinæ majestatis tuæ in odorem suavitatis accendantur. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen. Sed & hæc inconsultò hic posita est, nam sacerdos pro se orare debet, cum fidelium viventium meminit ante consecrationem. In eodem codice post hæc orationem hæc leguntur. *Sequuntur nomina. Inigo Presbiter, Petrus Presbyter, & alia nomina in sequenti oratione, Memento etiam Domine, recitanda.* In aliis Codicibus hæc ipsa oratio sic inscribitur, *Super diptycha.* Nomina enim fidelium defunctorum tabulis inscribere, & intra Missarum solemniam recitare, ut supra indicavi, antiquissima consuetudo est, & Apostolicum institutum. Habent mortuorum commemorationem omnes Liturgiæ, & de hac salubri institutione testimonium perhibent omnes ferè antiqui Patres, quos recensui in *tract. de Divina Psalmodia cap. 13.* Chrysostomus hom. 69. ad pop. Antioch. *Non temere, inquit, ab Apostolis hæc sancta fuerunt, ut in tremendis mysteriis defunctorum agatur commemoratio.* S. Monica mortura filio Augustino, ut idem refert in *sine lib. 9. confessio-num*; mandavit memoriam sui fieri ad altare Dei. Et ipse Augustinus *lib. de cura pro mortuis gerenda cap. 1.* universæ Ecclesiæ consuetudinem esse testatur, ut in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad ejus altare funduntur, locum suum habeat commendatio mortuorum. Serm. item 32. de verbis Apostoli ait, „ Hoc à Patribus traditum, universa observat Ecclesia, ut pro eis, qui in corporis & sanguinis Christi communionem defuncti sunt, cum ad ipsum sacrificium suo loco commemorantur, oretur, ac pro illis quæque id offerri commemoretur. Epiphanius quoque *her. 77.* antiquum morem fuisse testatur, defunctorum nomina proferendi & pro eis oran-

di. Hinc aliquem post mortem excommunicari, nihil aliud erat quam nomen ejus è sacris diptychis eradi, & à suffragiis Ecclesiæ excludi, ut ostendit Pamelius *ad epist. 66. Cypriani.* Florus Magister in explicatione Missæ, cujus duo exemplaria M. SS. vidi in Bibliotheca Serenissimæ Reginæ Succiæ num. 927. & 1348. ex quibus suppleri possunt multa, quæ in editis defunt. *Usus, inquit, antiquorum fuit, sicut etiam usque hodie Romana agit Ecclesia, ut statim recitarentur ex diptychis, id est tabulis, nomina defunctorum; atque ista post lectionem nominum subjungerentur verba sequentia, Iplis Domine &c. Iplis videlicet quorum nomina memorantur, & cæteris omnibus in Christo quiescentibus.*

II. Hunc autem ritum orandi pro aliquibus, prolatis eorum nominibus, & pro reliquis generali commemoratione, commendat Augustinus eodem libro de cura pro mortuis dicens: „ Non sunt prætermittendæ supplicationes pro spiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in Christiana catholica societate defunctis, etiam tacitis nominibus quorumcumque, sub generali commemoratione suscepit Ecclesia, ut, quibus ad ista defunt parentes, au filii, aut quicumque cognati, vel amici, ab una eis exhibeantur matre communi. In Monasteriis viguit olim hic mos, & in plerisque adhuc manet, ut mitterent sibi invicem Fratrum, amicorum, & benefactorum defunctorum nomina, ut diptychis inscriberentur. Postquam verò diptychorum usus desit, in libro, quem Necrologium vocabant, scribebantur; & quotidie post lectionem Martyrologii ex ipso Codice eorum nomina legebantur, qui ipsa die obierant, & pro ipsis psalmus *De profundis* cum oratione competentem cantari solebat, sicut hodie fit in Cœnobiiis benè institutis post generalem defunctorum commemorationem. Ven. Beda *lib. 4. hist. Angliæ. cap. 14.* loquens de obitu Osvaldi Regis, *Quæram, inquit, in suis codicibus, in quibus defunctorum est adnotata depositio, & invenient illum hæc ut diximus die raptum esse de seculo.* Plura ejusdem consuetudinis testimonia exhibent epistolæ S. Bonifacii Martyris: nam *epist. 24.* Fratrum defunctorum nomina se mittere scribit Aldherio Abbati: & *epist. 52.* scripta nomina trium monasteriorum ait, „ Nomina nostrarum defunctorum fororum ego Cneuburg memoris, aliter te habere, o Vuitberte Presbyter fidelis, deprecor, & omnibus circumquaq; „ amicis

amicis transmittere, quarum prima fuit Quon-
 gyth soror mea germana, & Ellu. Epist. item
 74. *Nomina Presbyterorum vestrorum, Diaconorum-
 que ac Monachorum vel Monacharum per monaste-
 ria & Ecclesias nostrae diocesis direximus.* Et sic
 alibi saepe, ut epist. 62. 84. 95. 106. Similia le-
 guntur in antiquis statutis & Ritualibus Mo-
 nachorum. Non est autem hoc loco praetermit-
 tendum, quod Dionysius cap. 3. *Eccles. hier-
 rarchiae divinae Liturgiae mysteria edisserens,*
 nusquam meminit nomina viventium recitata
 tunc fuisse, sed mortuorum dumtaxat, idque
 ante consecrationem. Hoc in scholiis tanquam
 dignum observatione à S. Maximo notatum
 est. *Notandum, ait, mortuorum tantum eo Pon-
 tifice recitari solita fuisse nomina.* Cujus rei cau-
 sam investiganti illud venit in mentem, in ea
 Ecclesia cui praefuit Dionysius, omnes fideles,
 qui pauci erant, nondum extincto ethnicismo sa-
 cris solemnibus interfuisse: atque idem defuncto-
 rum, qui soli aberant, factam dumtaxat com-
 memoracionem. At ubi postea vel aucto fide-
 lium numero, vel diminuto fervore, plures
 abesse coeperunt, illorum quoque nomina reci-
 tata sunt, vivorum quidem ante consecratio-
 nem, & post illam defunctorum. Sunt qui scri-
 bunt à Pelagio II. sancitum, ut mortuorum me-
 moria post consecrationem fieret, sed hi recentio-
 res sunt, nec ullam afferunt ex antiquis scripto-
 ribus sui dicti confirmationem.

III. Ritu Mozarabum nomina eodem con-
 textu leguntur paulò post offertorium; primò
 quidem vivorum, deinde defunctorum. Sacer-
 dos enim generaliter Ecclesiam catholicam,
 omnesque lapsos, captivos, infirmos & peregrinos
 Deo commendat: tum sacrificium offerri
 ait pro universa fraternitate dicens, ut suo loco
 notavimus: offerunt Papa Romensis & reliqui
 pro se & pro omni clero. Item, Offerunt uni-
 versi Presbyteri, Diaconi, clerici, ac populi
 circum adstantes in honorem Sanctorum pro se
 & suis. Et chorus respondet: *Offerunt pro se &
 universa fraternitate.* Hic verò recitabantur no-
 mina vivorum offerentium, seu pro quibus ipse
 celebrans offerebat. Deinde praemissa com-
 memoracione B. Virginis, Zachariae, Joannis, In-
 fantium, Petri, Pauli, & reliquorum Apostolorum,
 atque Evangelistarum, & omnium Mar-
 tyrum, ait Sacerdos: *Item pro spiritibus pausan-
 tium.* Et recitat nomina Hilarii, Athanasii, Mar-
 tini, & aliorum plurimorum, ex quibus nonnulli
 Sanctorum catalogo adscripti sunt, alii non item;

quibus recitatis ait chorus, *Et omnium pausan-
 tium.* Tum sequitur oratio in singulis Missis diversa,
 in qua saepe mentio fit offerentium, itemque de-
 functorum, & omnium ipsorum: ex quo palam
 fit, ante hanc orationem ipsa nomina ex tabulis le-
 cta fuisse. Inscrubitur autem. *Post nomina,* ejus-
 que formula haec est. *Dominica III. Adventus.*
 Tu offerentium nomina illuc adscribe, quo ip-
 se praecessisti in corpore, ut quos hic adventus
 primi gratia redemisti, in secundi adventus
 examinatione nulla exurantur poena supplicii:
 sicque nunc pro defunctorum quiete exaudia-
 mur, quo te opitulante aeterno cum illis pa-
 riter fruamur consortio Beatorum. In Missa S.
 Andreae Apostoli. Nominibus sanctorum
 Martyrum, offerentiumque fidelium, atque
 eorum qui ab hoc saeculo transferunt, à mi-
 stris jam sacri ordinis recensitis, te Dominum
 Deum nostrum per intercessum sancti tui An-
 dreae Apostoli & Martyris deprecamur, ut, &
 Martyrum patrocinia nobis semper opitulen-
 tur, & offerentium obsequia à te clementer
 accipiantur, ac defunctorum fidelium anima-
 bus caelestium receptacula mansionum, & sem-
 piterna quietis tutamina tribuantur. In Missa
 Circumcisionis in fine orationis. Offerentium
 sacrificia sanctificanda suscipias, atque spiri-
 tus quiescentium, quorum est facta commemo-
 ratio nominum, in requiem electorum perdu-
 cas. *Dominica ante Cineres.* Recensita Do-
 mine tuorum Fidelium nomina quaesumus ut
 liber vitae aeternae contineat: & defunctos
 eruas à tenebrosa infernali caligine. In festo
 Apostolorum Petri & Pauli. Quorum nomi-
 na ore prolata sunt recitantium. Et sic alibi
 saepe. Nullibi autem clarius distinctio nomi-
 num, quae legebantur, apparet, quam in Mis-
 sa Dominicae quartae Adventus, cujus oratio-
 nem *Post nomina* hic exhibeo. Sanctorum
 tuorum Domine communicantes memoriae,
 Patriarcharum, Prophetarumque tuorum non
 sumus immemores, ipsis enim renunciantibus,
 adventus tuus claruit mundo. Memoramus
 etiam Apostolos tuos, qui adventum tuum à
 Prophetis, Patriarchisque praedicatum, oculis
 suis cernere meruerunt. Facimus quoque tuo-
 rum Martyrum mentionem, qui te Dominum
 redemptorem jam venisse confessi, ad mortem
 usque sunt certati pro veritate. Fidelium prae-
 rea tuorum in hac adhuc peregrinatione degen-
 tium nomina recensemus, protestantes, ut eo-
 rum vitae cursum & perfectionem consummes,
 quos

quos sanctos tuos apud te in cœlesti habitaculo
cautos perfectosque jam retines (quos scilicet ad
vitam æternam prædestinasti.) Non oblivisci-
mur quoque defunctos naturæ nostræ ac fidei
socios: sed precamur te Dominum amplissimæ
pietatis, ut eis refrigeria tribuas sempiternæ
quietis. In Missali item antiquissimo Regi-
næ Sueciæ, de quo supra actum est Lib. I. Cap. XII.
extant hujusmodi orationes post nomina, ex qui-
bus idem ritus probatur, nomina enim offeren-
tium & defunctorum audita & recensita multo-
ties commemorantur; oratque Sacerdos, ut ea
Dominus in libro vitæ inscriptione sempiternâ
figere dignetur.

IV. Quia verò inter defunctos, pro quibus
hoc ritu sacrificia offerri dicuntur, illi etiam enu-
merantur, quos catholica Ecclesia sancti Spiritus
infallibili magisterio edocta cum beatis æter-
næ patriæ civibus veneratur; legentium scrupu-
lo occurrendum est, ne mores antiquos ex præ-
sentis ævi usu æstimantes in suspensionem erroris
trahant, quod à sanctis & orthodoxis Patribus
institutum fuit. Tempora igitur distinguenda
sunt, ut omnis offensionis occasio præcidatur.
Quamvis enim tempus præcisum ignoremus, quo
à sanctis Hispaniæ Episcopis hæc Missa instituta
fuit; credimus tamen ejus originem illi ævo ad-
scribendam, quo solis Martyribus publicus &
solemnis cultus concedi solebat: reliqui autem,
præsertim Episcopi, qui in pace Ecclesiæ, etiam
cum opinione sanctitatis decedebant, sacris de-
functorum tabulis inscribi, eorumque nomina
promiscuè legi consueverant; ita ut nullum dif-
ferentiam esset inter illos qui postea sancti nuncu-
pati sunt, quales fuerunt Hilarius, Athanasius,
Martinus, Ambrosius, Augustinus, Fulgentius,
Leander, Isidorus; & cæteros quibus hic titu-
lus nunquam tributus fuit. Cum igitur eo tem-
pore utrorumque par causa esset, nec ulla Ec-
clesiæ declaratione constaret, quemquam ex illis
Dei visione perfrui, & consequenter viventium
non indigere suffragiis, pro omnibus indiscrimi-
natim preces & sacrificia offerebantur: eadem
propterea ratione, qua nunc solemus pro singulis
defunctis orare, tametsi aliqui ex illis cum opi-
nione sanctitatis decesserint: nec tamen erramus,
quia donec à summo Pontifice Sanctorum nume-
ro adscripi sint, certò scire non possumus in quo
statu reperiantur. Ecclesia autem per Sacerdo-
tem ministrum suum sacrificium offert pro mor-
tuis intentione conditionata, ut, si quidem eo in-
digent, illis proficit; alioquin aliis indigentibus

applicetur. Illud insuper advertendum, quod
veteris Ecclesiæ phrasi etiam pro justis & sanctis,
atque adeo pro ipsis Martyribus sacrificium of-
ferri dicebatur, non quidem pro eis orando,
non enim ignorabant antiqui Patres superfluum
id fore, cum persuasissimum omnibus esset, Mar-
tyres Christi statim post obitum supernæ patriæ
felicitate frui, sed pro illorum honore & com-
memoratione. Testatur hoc Cyprianus epist. 34.
in qua differens de Martyribus, qui palmas à Do-
mino & coronas illustri passione meruerunt, ait:
Sacrificia pro eis semper ut meministi offerimus:
quod pro illorum commemoratione intelligen-
dum esse idemmet clariùs edisserit epist. 37. di-
cens, *Dies eorum*, qui scilicet in carcere & vin-
culis propter Christum detenti decesserant, qui-
bus excedunt, annotat, ut commemorationes eo-
rum inter memorias Martyrum celebrare possimus.
Et infra. *Celebrentur hic à nobis oblationes & sa-
crificia ob commemorationes eorum.* Aliter expli-
cat hanc phrasim, qua etiam in Liturgia utuntur
Græci, Nicolaus Cabasila in ejusdem Liturgiæ
expositione cap. 33. ut offerri dicatur sacrificium
pro Sanctis in gratiarum actionem Deo pro donis
ab ipso eisdem collatis. „Hi enim, ait, id est
sancti, sunt Ecclesiæ agendarum Deo gratia-
rum causæ. Pro iis offert rationabilem hunc
cultum, tanquam Deo gratiarum actionem, &
præ cæteris omnibus pro Beata Dei matre, ut
quæ omnem sanctitatem excedat. Propterea ni-
hil pro eis orat Sacerdos, sed potius eos orat,
ut ab eis in orationibus adjuvetur. Quia non ad
supplicationem, sed ad gratiarum actionem, ut
dictum est, facit pro ipsis donorum oblationem.
Sic Caius Papa, ut refert Baronius an. 295. num.
9. à die quo Susanna virgo neptis ejus martyrio
coronata fuit, in loco ubi percussa est, jugiter
obtulit sacrificium pro ejus commemoratione.
Innocentius quoque Tertius c. cum Marthe, de
celebr. Missarum secretam orationem S. Leonis,
pro ut legitur in antiquis codicibus, videlicet:
Annue nobis Domine ut animæ famuli tui Leonis
hæc proficit oblatio, ita explicat, ut proficit illi ad
honorem, adeò ut magis à fidelibus glorificetur,
quod fit in ejusdem annua commemoratione. Si-
ve igitur in commemorationem, sive in gratiarum
actionem, sive in honorem modo explicato sa-
crificium pro Sanctis offerri dicatur, nihil in hoc
vel fidei catholice, vel ecclesiasticis ritibus dif-
ferentia est. Sed ex hoc diverticula in semitam re-
dire oportet.

V. Orationi pro defunctis alia subnectitur
Cccc 3 inci-

incipiens, *Nobis quoque peccatoribus*, qua seipsum & adstantes Deo Sacerdos commendat, ut sibi & aliis sanctorum societatem, & partem aliquam beatitudinis donare dignetur. Rursum autem aliquot Sancti hinc recensentur, quorum in priore parte Canonis mentio facta non est. Et primo quidem loco nominatur Joannes, non evangelista, ut putat Alexander A lensis in expositione Missae, non Marcus item evangelista, qui & Joannes ex quorundam sententia dictus est, ut Honorius asserit *lib. r. Gemma cap. 107.* sed Joannes Baptista praecursor Domini, quem etiam commemorant post consecrationem Basilii & Chrysostomi Liturgiae. Caeteri ex diversis ordinibus selecti sunt, ut idem Honorius observat *ibidem cap. sequenti*, ex Diaconis Stephanus, ex Apostolis Matthias, ex discipulis Barnabas, ex Episcopis Ignatius, ex summis Pontificibus Alexander, ex Presbyteris Marcellinus, ex clericis minorum ordinum Petrus, ex conjugatis Felicitas & Perpetua, ex virginibus, quas à Gregorio Magno canoni adjunctas scribit Aldelmus Episcopus *lib. de Virginitate cap. 27.* Agatha, Lucia, Agnes, Caecilia, Anastasia. Florus Magister post Marcellinum & Petrum addit Hilarium & Martinum, & in quibusdam codicibus Vaticanis adjungitur Augustinus, in aliis Juliana, & Euphemia; sed solos Martyres in canone admitti, nec ulli licere aliquid adiacere, jam supra ostendimus, *alioquin*, ut ait Honorius, *praesumptioni non devotioni adscribetur.* Finita hac oratione post illa verba *Largitor admitte*, si novae fruges, aut quaelibet alia humanis usibus inservientia benedicenda erant, ante altare collocari olim solebant, & hinc à Sacerdote benedici, & terminata benedictione solita clausula: *Per Christum Dominum nostrum*, sequentem addebant orationem, *Per quem haec omnia Domine semper bona creas*: quae, ut notat Lucas Dacherius in praefatione ad Lectorem *tomo 4. sui spicilegii praefixa*, non solum referuntur ad oblata, sed etiam ad res tunc benedictas, quas Deus continuo creat sive producit, easque petimus ejus benedictione sanctificari nostris usibus profuturas. In libro antiquissimo sacramentorum Reginae Suae ponitur hoc loco benedictio ista novarum frugum in die Ascensionis Domini. „Benedic „Domine & has fruges novae fabae, quas tu „Domine rore caelesti & inundantia pluviarum „ad maturitatem perducere dignatus es, ad percipiendum nobiscum gratiarum actionem in „nomine Domini nostri Jesu Christi, Per quem

„haec omnia Domine, &c. In antiquo item Missali Vaticano *num. 470.* inserta est eodem loco benedictio Agni in die Paschatis, quae legi potest in Ordine Romano. In aliis plerisque tum Vaticanæ, quam Barberinae Bibliothecae, lac & mel benedicuntur pro Catechumenis in Missa sabbathi sancti hac oratione: „Benedic Domine „& has creaturas fontis, lactis & mellis, & pota „famulos tuos de hoc fonte perenni, qui est spiritus veritatis, & enutri eos de hoc lacte & melle. Tu enim Domine promissisti patribus nostris Abraham, & Isaac, & Jacob dicens: Introducam vos in terram fluentem lacte & melle. Conjunge Domine famulos tuos spiritu charitatis & pacis, sicut conjunctum est hoc lac & mel, in Christo Jesu Domino nostro. Per quem haec omnia, &c. Antiqua statuta monasterii Cluniacensis edita à Dacherio *tomo 4. spicilegii*, alterius benedictionis mentionem faciunt, *lib. 1. cap. 35.* quae olim communis erat in die Natalis S. Sixti Martyris, uvarum scilicet, si tamen ea die essent maturae. „Sed si nondum sunt maturae, inquit statuta, custos Ecclesiae observat, quando primo maturefiant, ut faciat eas ad Ecclesiam deferri: alias Armario repraesentat, & Armarius Sacerdoti inter canonem ad horam competentem & praenotatam, ut eas benedicat. Postea in Refectorio per Sacerdotem distribuuntur. Porro Armarius voce barbarâ dicebatur, cui Armarii, id est, cellarii cura commissâ erat, quem Latini promum-condum vocant. Eadem benedictio uvae in die S. Sixti in libro sacramentorum S. Gregorii legitur apud Menardum, à quo quaedam adduntur in notis. Hanc ipsam habent Graeci die item sextâ Augusti in Euchologio edito à Goar *pag. 695.* Ritus autem ejus sic describitur ipsa die S. Sixti in Missali Lugdunensi. *In canone Missae antequam Sacerdos dicat*, Per quem haec omnia Domine semper bona creas, ponantur à Diacono, super altare ad partem dextram prope manum Sacerdotis dexteram acini uvarum in vase mundo, & Sacerdos dicat: Benedic Domine hos fructus novos uvae, quos tu Domine rore caeli, & inundantia pluviarum, & temporum serenitate atque tranquillitate, ad maturitatem perducere dignatus es, & dedisti eos ad usus nostros cum gratiarum actione percipere in nomine Domini nostri Jesu Christi. Deinde Sacerdos aspergat acinos uvarum aquâ benedictâ, & postea subjungat, Per quem haec omnia. Diaconus verò elevet vas acinorum de altari, & tradat Vicemagistro chori, quo

quo accepto, ipse videlicet Vicemagister cho-
ri, distribuat acinos uvarum omnibus de con-
ventu in choro existentibus, & omnibus aliis
laicis in Ecclesia. Hæc nimirum majorum no-
strorum religio fuit, ut omnes sacre & ecclesia-
sticæ functiones, sacramentorum administratio-
nes, & quæcunque benedictiones intra Missæ
solemnia peragerentur; omnium enim, ut
diximus supra Lib. I. Cap. III. ultima perfectio
& consummatio Eucharistia est, à qua vim e-
nergeticam & sanctitatem accipiunt. Sive fœ-
dus sancendum foret, sive incunda concordia,
sive aliquid Deo offerendum, sive hæretici ex-
communicandi; sive Sanctorum natalitia, alia-
que Festivitates denuncianda, sive indicenda
jejunia & Litanæ, sive reconciliandi prænitentes,
sive imponenda manus super iniucios, sive
Episcopi consecrandi, sive Reges inungendi,
sive chrisma conficiendum; hæc & alia ejusdem
generis ab Eucharistia auspiciari solebant, nec
quidquam sine sacrificio rectè institui existima-
bant. Sed tepescente successu temporis fervore,
multa ex his, ne Missa prolixior evaderet, ab
ea paulatim sejuncta sunt; adeo ut etiam ipsa
communio post Missam differatur, non sine ma-
gna rituum ecclesiasticorum perturbatione; quia
orationes, quæ post communionem à Sacerdote
dicuntur, pro ipsis communicantibus sunt. Porro
Ecclesia finem canoni imponit hac oratione, *Per
quem hæc omnia Domine semper bona creas*, qua ve-
luti epitogo, supremam Christi excellentiam stri-
ctim commendat, quia per ipsum, & cum ipso, &
in ipso est Deo Patri omnipotenti in unitate Spiritus
sancti omnis honor & gloria. Primam hujus par-
tem putant nonnulli apud Cyprianum reperiri,
serm. de cæna Domini; sed dudum observantur
Eruditi, tractatum illum, qui de operibus Christi
cardinalibus inscribitur, perperam tribui Cypria-
no, cum sit Arnoldi Abbatis Bonævallis.

CAPUT XV.

De prisco usu Orationis Dominicæ in sacrifi-
cio. Gregorii Magni hæc de re sententia
expenditur. *Ipsius orationis præfationes.*
Olim interdicha Catechumenis. Brevis
ejus expostio. Addita oratio Libera nos,
qua Embolismus nuncupatur. Hostiam
frangi, & particulam in calicem mitti,
mos est omnium Ecclesiarum. Horum ri-
tuum antiquitas.

I. Dignum & conveniens fuit post actionem
sanctissimam sacrificii, orationem recita-
ri quam Christus docuit, ut ejus acerbissimæ
passionis præmissa commemoratione, fidelium
pétitiones facilius à Deo Patre exaudiri merean-
tur. Errant autem, qui putant hoc à Gregorio
Magno statutum fuisse; veterem quippè & A-
postolicam consuetudinem esse, ipsemet Grego-
rius testatur *lib. 7. ep. 64.* dicens, „Orationem
„Dominicam idcirco mox post precem dici-
„mus, quia mos Apostolorum fuit, ut ad ipsam
„solummodo orationem oblationis hostiam
„consecrarent. Quæ verba, quæ ratione intelli-
„genda sint, supra explicavimus Lib. I. Cap. V.
„§. 3. Deinde illa diètio exceptiva, *solummodo*,
aut irrepsit in textum Gregorii, aut ad alias ora-
tiones restringenda est, quæ consecrationem an-
tecedunt & subsequuntur. Nam verba, quibus
Christus hoc sacrificium instituit, Apostoli pro-
culdubio recitabant non omiſsa memoriâ passio-
nis ejus, sicut ille præcepit, *Hoc facite in meam*
commemorationem. Hieronymus etiam ait *lib. 3.*
adv. Pelagianos, Apostolos quotidie orationem
Dominicam solitos dicere in sacrificio, sed non
addit solam. De prisco autem ipsius usu in Missæ
celebratione testimonium perhibent, tum omnes
Liturgiæ, tum sancti Patres Gregorio antiquio-
res. Optatus Milevitanus *lib. 2. Inter vicina mo-*
menta, dum manus imponitis & delicta donatis,
mox ad altare conversi, dominicam orationem præ-
termittere non potestis. Quia nimirum absolutio
Pœnitentium, de qua loquitur, fieri solebat ante
orationem Dominicam & communionem. Au-
gustinus *epist. 59. ad Paulinum*, explicans de sa-
crificio Missæ obsecrationes & orationes, quas
Apostolus commendat *1. ad Timoth. c. 2.* oratio-
nes tunc fieri dicit, dum id, quod est in Domini-
ca mensa, benedicatur & sanctificatur, & ad distri-
buendum comminuitur: *quam totam petitionem,*
inquit, serè omnis Ecclesia dominicâ oratione con-
cludit. Idem *hom. 42. inter 50. In Ecclesia ad al-*
tare Dei quotidie dicitur oratio dominica, & au-
diunt illam fideles. Cyrillus Hierosolymitanus *ca-*
tech. myrtag. 5. Post hæc, inquit, nempe post com-
memorationem fidelium defunctorum, *dicimus*
orationem illam, quam Salvator suis discipulis tra-
didit. Cæsarius Arelatenſis *hom. 12.* quæ est de
sacrificio Missæ, ait, *Quando oratio dominica dici-*
tur, quis est, qui humiliter aut veraciter clamet, Di-
mitte nobis debita nostra? Ejusdem meminit
Ambrosius *lib. 6. de Sacram. cap. ult.* illique ad-
dita ait hæc verba, quibus caret hodiernus ritus:
„Audi